ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

САМАРҚАНД ИҚТИСОДИЁТ ВА СЕРВИС
ИНСТИТУТИ

“РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ” КАФЕДРАСИ

«ЎЗБЕКИСТОНДА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР»

МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА
ИЛМИЙ-АМАЛИЙ КОНФЕРЕНЦИЯ

МАТЕРИАЛЛАРИ ТЎПЛАМИ

(II қисм)
(2022 йил 10-11 ноябрь)

САМАРҚАНД – 2022

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

САМАРҚАНД ИҚТИСОДИЁТ ВА СЕРВИС ИНСТИТУТИ

“РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ” КАФЕДРАСИ

«ЎЗБЕКИСТОНДА РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШ: МУАММО ВА ЕЧИМЛАР»

МАВЗУСИДАГИ РЕСПУБЛИКА ИЛМИЙ-АМАЛИЙ КОНФЕРЕНЦИЯ

МАТЕРИАЛЛАРИ ТЎПЛАМИ

(II қисм)
(2022 йил 10-11 ноябрь)

САМАРҚАНД – 2022

UO'K: 338.2:004(575.1)
M 90
КВК: 65.9(5Ў)

Ўзбекистонда рақамли иқтисодиётни ривожлантириш: муаммо ва ечимлари. / Республика илмий-амалий конференцияси материаллари (IIқисм). 2022 йил 10 ноябрь куни. Самарқанд, СамИСИ, 2022. – 236 бет.

и.ф.д., профессор К.Ж.Мирзаевнинг умумий тахрири остида

Нашр учун масъуллар:

1. **Қ.Ж.Мирзаев – и.ф.д., профессор.**
2. **Д.Х.Аслановна- и.ф.ф.д., профессор.**
3. **Э.Шавқиев – и.ф.н., доцент.**
4. **С.Р.Джулматова – и.ф.н. доцент.**
5. **С.А.Исҳакова – и.ф.ф.д., доцент.**
6. **С.Бобоқулов – и.ф.ф.д., в/б доцент.**

Тўпловчи ва нашрга тайёрловчи: Мустафоев Ғ.С.– доцент в.б.
Саҳифаловчи: Улуғмуродов Ф.

Анъанавий илмий-амалий конференция материалларида рақамли иқтисодиётнинг иқтисодий соҳаларда барқарор ўсиш суръатларини таъминлашнинг илмий-назарий ва методологик ёндашувлари, аҳоли бандлиги, фаровонлиги, яшаш сифати ва даражасини юксалтиришдаги ролини ошириш масалалари, хизмат индустрияси билан интеграциялашув жараёнларидаги тенденциялари ва истиқболли йўналишлари, соҳани ривожлантириш муаммо ва ечимлари, бошқарув усуллари ва ижтимоий иқтисодий ривожланишда рақамли иқтисодиётни такомиллаштириш йўллари, рақамли иқтисодиёт билан боғлиқ соҳа самарадорлигини банк – молиявий тизими орқали ошириш механизмлари, корхоналарда бухгалтерия ҳисоби, иқтисодий таҳлил, аудит ва статистик ҳисоб усулларини такомиллаштиришнинг инновацион ёндашувлари, сервис тизими хизматларининг сифати ва самарадорлигини ошириш йўллари, соҳани шакллантиришда рақамлаштириш муаммолари ва уларнинг ечимларига қаратилган илмий-назарий ва амалий тавсияларга бой мақола ва тезислар ўрин олган.

Мақолалар муаллифлар таҳририда босилмоқда. Уларда келтирилган рақамлар, фактлар, хулоса ва тавсияларга муаллифлар масъул. Уларнинг айрим фикрлари ташкилий гуруҳ қарашларига тўғри келмаслиги мумкин.

ISBN: 978-9943-8583-5-0

© Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти, 2022

	THE DIGITAL ECONOMY IN UZBEKISTAN	151
М.Э.Аҳтамова	**Концептуальные направления развития экотуризма в самаркандской области в условиях цифровой экономики ……**	153
Ж.И. Досекеев	**Развитие человеческого капитала в отраслях туризма Приаралья……..**	156
Ш.Ж Маматкулова Т. Тиллаев	**Рақамли иқтисодиёт шароитида савдо соҳасини инновацион ривожланиш йўналишлари …….....**	160
Э. Ғайбуллоев	**Қишлоқ хўжалигини ривожлантиришда инсон капиталининг аҳамияти……..**	165
V ШЎЪБА“РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА БОШҚА ТАРМОҚЛАР ВА СОҲАЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАСАЛАЛАРИ”		
S.B.Boboqulov	**Raqamli iqtisodiyoti sharoitida kommunal xizmatlarni diversifikatsiya qilish.....**	172
Ф.А. Джалилов	**Хизмат кўрсатиш соҳасини ривожлантиришда инновацион тадбиркорликни ўрни……..**	175
G’.S.Mustafoyev B.N.Egamov	**Raqamli iqtisodiyotda aholi bandligi……**	178
Peng Xinge	**Analysis of the role of the service industry in the global value chain reconstruction.....**	183
О.Ю. Ашурова Р. Муродов	**Ўзбекистонда рақамли иқтисодиётнинг шаклланиши ва ривожланиши.....**	188
Q.Mirzayev Sadinova B.B.	**Xizmatlar sohasini jadal rivojlantirish imkoniyatlari……**	192
B.S. Boltayev	**O‘zbekiston Respublikasi iqtisodiyotini raqamlashtirish sharoitida inson kapitalini boshqarish……**	195
Н.А.Солиева	**Қишлоқ хўжалиги суғурталаш тизимида рақамли технологияга асосланган платформа**	199
О.Н. Хаитов	**Туристик ва инновацион кластерлар туризм соҳасидаги инновацион фаолиятни бошқариш шакллари……**	202
Э.А. Раббимов	**“Булутли” технологиялардан фойдаланган ҳолда интернет реклама хизматларини ривожлантириш масалалари……..**	205
И.Х.Собиров	**Даромад ёндошуви асосида пул оқимларини**	

V ШЎЪБА“РАҚАМЛИ ИҚТИСОДИЁТ ШАРОИТИДА БОШҚА ТАРМОҚЛАР ВА СОҲАЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАСАЛАЛАРИ”

RAQAMLI IQTISODIYOTI SHAROITIDA KOMMUNAL XIZMATLARNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH

SamISI Raqamli iqtisodiyot kafedrasi v.b., dotsenti S.B.Boboqulov +998941891989, ferdu_www@mail.ru

Anotatsiya: Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotga o’tish sharoitida kommunal xizmatlarni diversifikatsiya qilish yo’llari bo’yicha fikrlar keltirilgan. Shuningdek, kommunal xizmat ko’rsatish sohasini raqamlashtirish bo’yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so’zlar: kommunal xizmat, servis, raqamli, raqamlashtirish, raqamli iqtisodiyot, raqamli xizmat, diversifikatsiya, modernizatsiya, innovatsiya.

Hozirgi globallashuv davrida dunyo mamlakatlari raqamli iqtisodiyotga o’tish jarayonini ildamlik bilan amalga oshirib kelmoqda. Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi ijtimoiy-iqtisodiy sohada yuqori samaradorlikni ta’minlab bermoqda. Xusussan, AQSHda yalpi ichki mahsulotida raqamli iqtisodiyotning ulushi 3 trln, Xitoyda 1,7 trln, Buyuk Britaniyada 0,95 trln dollorni tashkil etishi[63] sohaga qaratilgan alohida e’tibor va rivojlantirish uchun kapitallarni to’g’ri yo’naltirilganini anglatadi. Bu borada mamlakatimiz Prezidenti Sh.M.Mirziyoyev “…ma’lumotlarning taqsimlangan reestri texnologiyalari, «sun’iy aql», superkompyuterlar imkoniyatlaridan foydalanish, shuningdek, kripto-aktivlar bo‘yicha faoliyat jahonning ko‘plab mamlakatlarida raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.”[64]deb ta’kidlagani raqamli iqtisodiyot sohasini rivojlantirishni toqazo etmoqda. Jahon tajribasidan ma’lumki raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish servis sohasida keng miqyosda amalga oshiriladi. Xizmat ko’rsatish sohasida raqamli texnologiyalarning o’rni beqiyos bo’lib xizmat ko’rsatish sifati, raqabobatbardoshligi, tezkorligi va samaradorligi bilan ahamiyatlidir.

Aholi turmush darajasini yuksaltirish, farovonligini oshirishda xizmatlar tarkibidagi kommunal xizmatlarni o’rni beqiyosdir. Aholiga kommunal xizmat ko’rsatish, xizmat sifatini yuksaltirish, korrupsiyani oldini olish, tizim shaffovligini ta’minlashda raqamli texnologiyalarning o’rni beqiyosligini

[63] www.statictika.com

[64] O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning “O‘zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni va kripto-aktivlar aylanmasi sohasini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-3832-son Qarori. 03.07.2018. www.lex.uz

ko’rsatib kelmoqda. Birgina elektr-energiya kommunal xizmatlari ko’rsatish jarayonida “aqlli hisoblagich”larni o’rnatilishi iste’molchilarda mavjud qarzdorliklarni keskin kamaytirdi.

Shuningdek, raqamlashtirish jarayoni uy-joy kommunal xizmat ko’rsatish sohasiga ijobiy tasir ko’rsatadi, bu esa kommunal xizmat ko’rsatish obyektlarida avariya holatlarini nolga kamaytirish imkonini beradi. Raqamli boshqaruv texnologiyalari va shaharning tezkor kommunal xizmatlarni markazlashtirish, uy-joy kommunal xizmatlarini yaxshilashga imkon beradi. Shuningdek, mamlakatimizda uy-joy kommunal xizmatlarni yaxlit yagona bir tizimga jamlashtirish imkonini beradi.

Xususan, resurslarni tejaydigan raqamli texnologiyalarni joriy etish hozirgi davrning asosiy talab va ehtiyojlaridan biri bo‘lib qolmoqda. Aholiga kommunal xizmat ko‘rsatishda energiya tejashga ustuvor ahamiyat berilmoqda, bu xizmat ko‘rsatuvchi hamda ist’emolchilar uchun ham manfaatli hisoblanadi. Shu munosabat bilan Prezidentimizning 2018 yil 23 oktabrdagi “Elektr energetikasi tarmog‘ini jadal rivojlantirish va moliyaviy barqarorligini ta’minlash to‘g‘risida”[65]gi Qaroriga muvofiq, 2021 yilgacha 7 milliondan ortiq iste’molchilarning barchasi hamda elektr-energiyasini ishlab chiqaruvchi, yetkazib beruvchi va taqsimlovchi korxonalar yagona elektr-energiyasini hisobga olish va nazorat qiliishning avtomatlashtirilgan tizimiga to‘liq o‘tkazildi. Shu maqsadda Andijonda 220 mingdan ziyod, Namanganda 570 mingdan ziyod, Farg‘onada 330 mingdan ziyod aholi xonadonlariga zamonaviy elektr hisoblagichlar o‘rtanatildi[66]. Shuningdek, issiqlik, suv va gaz ta’minoti kommunal xizmatlarini samaradorligini oshirish uchun ko‘p qavatli binolarni zamonaviy “online” dasturi asosida ishlovchi “aqlli” hisoblagichlar bilan ta’minlash jarayonlari jadal suratlarda amalga oshirilib kelinmoqda.

Ammo, kommunal xizmat ko’rsatish sohasidagi bazi kommunal xizmatlarda raqamli xizmatlarni joriy etilmagani xizmat ko’rsatish samarasini kamaytirmoqda[67]. Ayniqsa, xususiy uy-joy mulkdorlar shirkatlari faoliyatini raqamlashtirilmagani sohada qarzdorlik miqdorining ortishiga, podyezlarni ta’mirlash va zamonaviy jihozlash, ko’p kvartirali uylarning tom hamda podval qismlari o’z vaqtida rekonsturiksiya qilinmasligi hamda ko’p qavatli uylar atrofidagi bolalar maydonchasi, aftomobil turar joylari, umumiy foydalanadigan yerlarga o’z vaqtida xizmatlar ko’rsatmasligiga olib kelmoqda. Shuningdek, bugungi kunda xususiy uy-joy mulkdorlar shirkatlarida aholiga kommunal xizmat ko’rsatish darajasi pasayib borishinini ko’rishimiz mumkin. Bu jarayon

[65] O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning “Elektr energetikasi tarmog‘ini jadal rivojlantirish va moliyaviy barqarorligini ta’minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-3981-son Qarori. 23.10.2018. www.lex.uz

[66] www.stat.uz

[67] Умаров Олимжон. Рақамли технологиялар инновациялар ривожига кенг йўл очади. http://xs.uz/uzkr/post/olimzhon-umarov-raqamli-tekhnologiyalar-innovatsiyalar-rivozhiga-keng-jol-ochadi

aholi tamonidan amalga oshiriladigan to’lovlarga nisbatan narozilik kayfiyatini vujudga keltirmoqda.

Ushbu muammolarni bartaraf etish maqsadida aholiga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish orqali uy-joy kommunal xizmatlari ko‘rsatishni tashkil etish, xususiy uy-joy mulkdorlar shirkatlari faoliyatini raqamlashtirish, xavfsizlikni ta’minlash maqsadida tom va podval qismlarida intellektual datchiklar asosida jihozlash, shirkatlar boshqaruv, moliyaviy faoliyatini raqamlashtirish hamda uy-joy kommunal xizmat ko‘rsatish sohasiga oid me’yoriy-huquqiy bazani takomillashtirish[68], rivojlangan xorijiy davlatlarning ilg‘or tajribasi hisobga olingan holda, uy-joy kommunal xizmat ko‘rsatishning zamonaviy shakl va usullarini ishlab chiqish hamda joriy etish ishlarini amalga oshrish, kommunal xizmatlar bo‘yicha hisob-kitoblarni boshqarish uchun smart texnologiyalarni joriy qilish, intellektual servislarni joriy qilish va kommunal xizmatlarni tartibga solish uchun “aqlli uy” tajribasini joriy etish xususiy uy-joy mulkdorlar shirkatlar faoliyatini rivojlantirishga hissa qo’shadi.

Hozirgi davrda rivojlangan mamlakatlarda raqamli kommunal xizmatlarni tashkil etishda “aqlli uy” tizimini keng miqyosda tadbiq etib kelmoqda. Chunki, “aqlli uy” tizimi resurslarni tejash, xafvsizlikni ta’minlash, qulay shart-sharoit yaratish, aholin turmush farovonligini yuksaltirishda samarali faoliyat ko’rsatmoqda. Bizga ma’lumki dunyoda tabiy resurslar chegaralanganligi va qayta ishlab bo’lmasligi ushbu “aqlli uy” tizimini keng miqyosda joriy etishni talab etmoqda.

Xulosa qilib aytganda aholiga uy-joy kommunal xizmat ko‘rsatish tizimiga raqamli, resurs va energiya tejaydigan texnologiya hamda uskunalarni joriy etish, jumladan, uy-joy kommunal xo‘jalik ob’ektlarini zamonaviy “aqlli” hisobga olish-o‘lchash priborlari, “suniy intelekt” texnologiyasi bilan ta’minlash, qurilish-montaj ishlari tannarxini kamaytirish imkonini beradigan, shuningdek, xafvsizligini ta’minlaydigan texnologiyalarni joriy etish hamda ushbu texnologiyalarni mamlakatimizda ishlab chiqarishni yo’lga qo’yish va undan samarali foydalanish, kommunal xizmat ko’rsatish sohasini rivojlanishiga va natijada aholi turmush farovonligini yuksalishi, tizim samaradorligini ortishiga olib keladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati

1. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning “O‘zbekiston Respublikasida raqamli iqtisodiyotni va kripto-aktivlar aylanmasi

[68] O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning “Uy-joy joy kommunal xizmat ko‘rsatish tizimini boshqarishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-5017-son Farmoni. 2017 yil 18 aprel. www.lex.uz

sohasini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-3832-son Qarori. 03.07.2018. www.lex.uz

2. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning “Elektr energetikasi tarmog‘ini jadal rivojlantirish va moliyaviy barqarorligini ta’minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-3981-son Qarori. 23.10.2018. www.lex.uz

3. O’zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M.Mirziyoyevning “Uy-joy joy kommunal xizmat ko‘rsatish tizimini boshqarishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-5017-son Farmoni. 2017 yil 18 aprel. www.lex.uz

4. Умаров Олимжон. Рақамли технологиялар инновациялар ривожига кенг йўл очади. http://xs.uz/ uzkr/post/olimzhon-umarov-raqamli-tekhnologiyalar-innovatsiyalar-rivozhiga-keng-jol-ochadi

5. www.statictika.com

6. www.stat.uz

ХИЗМАТ КЎРСАТИШ СОҲАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ИННОВАЦИОН ТАДБИРКОРЛИКНИ ЎРНИ

Джалилов Фахриддин Азимович,
ассистент, Ш.Рашидов номидаги
СамДУ тел: +998 97 910 80 40.
faxriddindjalilov68@gmail.com

Аннотация: Ушбу мақолада товарларни ишлаб чиқариш учун янги технологияларни қўллаш, янги усулда ишлаб чиқариш, илмий-техникавий фаолият давлат томонидан қўллаб-қувватлаш, инновацион бизнес тузилмаларини шакиллантириш, иқтисодий фаолиятнинг барча соҳаларида илмий-техникавий тараққиётни татбиқ этишга кўмаклашувчи хизмат кўрсатиш соҳасини, инновацион тадбиркорларнинг манфаатлари ва ҳуқуқларини яратиш, инновацион маҳсулотлар бозори кенгайтириш, инновацион тадбиркорликни давлат томонидан тартибга солиш ва қўллаб-қувватлаш йўлларини шакиллантириш асослари татқиқ қилинган.

Калит сўзлар: Инновацион тадбиркорлик, илмий-техникавий тараққиёт, Инновацион маҳсулотлар бозори, давлат томонидан инновацион тадбиркорлик фаолиятини тартибга солиш, технология, инновацион инфратузилма.

Иқтисодиётда инновацион тадбиркорликни таърифлашга иқтисодий адабиётлардаги турли ёндашувларнинг таҳлили шуни кўрсатдики, деярли барча олимлар инновацион тадбиркорлик тижорат мақсадларида фойдаланиш натижасида тадбиркорлик даромади олинадиган фаолиятнинг маълум бир тури деб ҳисоблашга мойил. Илмий-техникавий фаолият